

Koncept prednostnih območij pri načrtovanju večnamenskega gospodarjenja z gozdovi

Concept of Priority Areas in Multi-objective Forest Management Planning

Tina SIMONČIČ¹, Andrej BONČINA²

Izvleček:

Simončič, T., Bončina, A.: Koncept prednostnih območij pri načrtovanju večnamenskega gospodarjenja z gozdovi. Gozdarski vestnik, 70/2012, št. 10. V slovenščini z izvlečkom in povzetkom v angleščini, cit. lit. 49. Prevod Breda Misja, jezikovni pregled slovenskega besedila Marjetka Šivic.

V Sloveniji je uveljavljen integracijski model večnamenskega gospodarjenja; na istem gozdnem prostoru je več ciljev gospodarjenja, njihov pomen pa je lahko različen. Na pomen vplivajo: (1) naravne danosti, (2) zahteve lastnikov in javnosti ter (3) upravljalvske možnosti uresničevanje zahtev. Pomemben sestavni del integracijskega modela je določanje »prednostnih območij«, ki so za izbrane cilje gospodarjenja relativno pomembnejša kot gozdovi zunaj teh območij. V prednostnih območjih drugih ciljev gospodarjenja ne izključujemo, ti so le manj pomembni in zato manj upoštevani pri odločitvah o prihodnjem gospodarjenju z gozdovi. V sedanji zasnovi večnamenskega gospodarjenja v Sloveniji uporabljamo predvsem dva tipa prednostnih območij: (1) območja s poudarjenimi funkcijami gozdov in (2) zavarovana območja gozdov. Pri dosedanjem konceptu prednostnih območij pri načrtovanju večnamenskega gospodarjenja z gozdovi so opazne pomanjkljivosti, zato predlagamo dopolnjeno klasifikacijo prednostnih območij in primernejše načine njihovega vključevanja v zasnovo večnamenskega gospodarjenja z gozdovi.

Ključne besede: večnamensko gospodarjenje, integracija, funkcije gozda, varovalni gozdovi, gozdovi s posebnim namenom, prednostna območja, upravljanje

Abstract

Simončič, T., Bončina, A.: Concept of Priority Areas in Multi-objective Forest Management Planning. Gozdarski vestnik (Professional Journal of Forestry), 70/2012, vol. 10. In Slovenian, abstract and summary in English, lit. quot. 49. Translated by Breda Misja, proofreading of the Slovenian text Marjetka Šivic.

In Slovenia, integration model of multi-objective forest planning has been most widely used. Multiple management objectives are considered in the same forest area; however, their importance may vary, mainly because of differences in (1) natural conditions, (2) the demands of society and forest owners and (3) the management possibilities for achieving the desired objectives. An important part of the integration model is the designation of "priority areas" which are of relatively greater importance for the selected management objectives than for the forests outside of these areas. Priority areas for the most important management objectives do not exclude other objectives; the latter are only given less importance and therefore lower priority in the decision-making regarding future forest management. In Slovenia, two main types of priority areas are used in multi-objective forest planning: (1) forests with important forest functions and (2) protected forest areas. Some concerns about the current concept of priority areas in multi-objective forest planning have been observed. For this reason, we propose possible supplements to the classification of priority areas and the ways of their use in the multi-objective forest planning.

Key words: multi-objective forest management; integration; forest functions; protection forests, special purpose forests, priority areas, planning

1 UVOD

Večnamensko gospodarjenje z gozdovi je način gospodarjenja, ki uresničuje različne zahteve do gozda in zagotavlja zelene učinke, na primer kakovosten les, ohranjeno naravo, lepoto pokrajine, prostor za rekreacijo (Pukkala, 2002; Bachmann, 2005; Bončina, 2011). Pri večnamenskem gospodarjenju z gozdovi različne zahteve in interese družbe (lastnikov, javnosti) preoblikujemo v cilje

gospodarjenja, ki jih uresničujemo tako, da z ukrepi načrtno pospešujemo zelene učinke gozda.

Načrtno večnamensko gospodarjenje z gozdovi se je postopno uveljavilo v šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja (Blum in Rätz,

¹ T. S., Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Skupina za urejanje gozdov in biometrijo

² A. B., Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Skupina za urejanje gozdov in biometrijo

1994; Gašperšič, 1995; Hytönen, 1995). V Sloveniji je bil leta 1974 noveliran zakon o gozdovih, ki je prvič poudarjal pomen »splošnokoristnih« funkcij gozdov in uzakonil večnamenskost, pravilnik za izdelavo načrtov leta 1987 pa je prvič definiral vsebino načrtovanja za večnamensko gospodarjenje z gozdovi (Gašperšič, 1995). Leta 1993 smo z Zakonom o gozdovih (ZG, 1993) sprejeli načelo večnamenskega gospodarjenja, ki daje enakovreden pomen ekološkimi, ekonomskim in socialnim funkcijam gozdov. Različne funkcije gozda (cilje gospodarjenja) je treba upoštevati v istem gozdnem prostoru; takšen način gospodarjenja je opisan kot integracijski model (Notaro in sod., 2008; Dieter in Seeling, 2010; Bončina, 2011). Razvit je v večini srednjeevropskih dežel; njihove skupne značilnosti so velika gostota naseljenosti, številne prostorske rabe na relativno omejeni površini, razdrobljena zasebna gozdna posest ter velik javni interes v vseh gozdovih. Integracijski model je posebnost glede na nekatere druge načine gospodarjenja z gozdovi, na primer segregacijsko večnamensko gospodarjenje (Vincent in Binkley, 1993; Koch in Skovsgaard, 1999). Pri segregacijskem modelu razdelimo gozdni prostor na območja z enim ciljem gospodarjenja (npr. proizvodnja lesa, ohranjanje narave, rekreacija), večnamensko gospodarjenje pa je zagotovljeno (še) na širšem območju gozdov.

Pri integracijskem večnamenskem gospodarjenju z gozdovi se gospodari na način, da se upoštevajo in uresničujejo različni cilji: ekološki, ekonomski, socialni in še kateri drugi. Vendar pa cilji gospodarjenja niso enako pomembni na celotni gozdni površini. Poglavitni razlogi za to so trije (Bončina in Simončič, 2010):

1. naravne danosti so v gozdnem prostoru različne,
2. prav tako so v gozdnem prostoru različne zahteve lastnikov in javnosti in se v času tudi spreminjajo,
3. upravljavske možnosti uresničevanja zahtev v gozdnem prostoru so različne, zato je z vidika učinkovitega upravljanja nekatere rabe gozdov oziroma dejavnosti v gozdnem prostoru smiselno pospeševati le na izbranih območjih.

Zato je pomemben del integracijskega večnamenskega gospodarjenja določitev »prednostnih

območij«; to so območja, ki so zaradi enega, dveh ali vseh treh omenjenih razlogov za izbrane cilje gospodarjenja (npr. rekreacijo, izobraževanje, varstvo narave) relativno pomembnejša kot gozdovi zunaj teh območij (Bončina in Simončič, 2011; Bončina in sod., 2011). Na teh območjih drugih ciljev gospodarjenja ne izključujemo, ti so lahko le manj pomembni in zato manj upoštevani pri odločitvah o prihodnjem gospodarjenju z gozdovi.

Koncept prednostnih območij je bil sprejet in vgrajen v načrtovanje večnamenskega gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji. V sedanji zasnovi večnamenskega gospodarjenja se najpogosteje uporabljajo (1) območja s poudarjenimi funkcijami gozda (ali krajše kar »funkcije gozda«) in (2) »zavarovana območja gozdov« (varovalni gozdovi in gozdovi s posebnim namenom). Pri pregledu domače literature s tega področja ugotavljamo, da se je v zadnjih letih konceptu prednostnih območij namenjala skromna pozornost, raziskav, razen nekaterih manjših (npr. Bončina, 2005, 2006; Pirnat, 2007; Planinšek, 2010; Planinšek in Pirnat, 2012), ni bilo opravljenih. Uveljavljena prednostna območja (funkcije gozda in zavarovana območja gozdov) so pomembno orodje za uresničevanje večnamenskega gospodarjenja, vendar je treba njihovo zasnovo preveriti in dopolniti. Zato v prispevku navajamo nekaj možnih izboljšav zasnove večnamenskega gospodarjenja, ki se nanašajo na (1) razumevanje koncepta prednostnih območij, (2) klasifikacijo funkcij gozda in načrtovanje ukrepov za njihovo pospeševanje ter (3) kategorizacijo zavarovanih območij gozdov.

2 PREDNOSTNA OBMOČJA – OBMOČJA S POUJARJENIMI FUNKCIJAMI GOZDA

Vključevanje funkcij gozda v gozdnogospodarsko načrtovanje se je uveljavilo v zadnjih treh desetletjih; izdelana je bila klasifikacija gozdnih funkcij (Anko, 1995; ZG, 1993), razviti so bili podrobni kriteriji in postopki določanja območij s poudarjenimi funkcijami pri pripravi območnih gozdnogospodarskih načrtov in načrtov gozdnogospodarskih enot (Pravilnik, 1998), ki so bili pozneje dopolnjeni (npr. Pravilnik, 2010; Posodobitev..., 2011). Območja s poudarjenimi funkcijami so postala tudi podlaga za dodeljevanje

subvencij lastnikom gozdov za opravljena dela, s katerimi so vsaj posredno ugodno vplivali na izbrane, tradicionalno poimenovane »splošnokoristne« funkcije gozda. Območja s poudarjenimi funkcijami so postala tudi pomembna podlaga za presojo nameravanih posegov v gozdni prostor.

Funkcije gozda so pomembno prispevale k uveljavljanju večnamenskega gospodarjenja z gozdovi. Pri njihovem vključevanju v zasnovo večnamenskega gospodarjenja z gozdovi pa so opazne tudi nekatere konceptualne pomanjkljivosti (npr. Bončina in Simončič, 2010). Z vidika upravljanja se postavljajo predvsem vprašanja o primernosti sedanjega načina členitve gozdov na območja s poudarjenimi funkcijami, ki med drugim zadevajo poimenovanje, število, stopnje poudarjenosti in merilo prikaza. Raba izraza funkcije gozda je nekonsistentna, saj se uporablja za oznako učinkov (storitev) gozda in hkrati, kar je neustrezno, za oznako območij s poudarjenimi funkcijami. Od tod tudi neprimerna raba izraza »kartiranje funkcij«, saj ne kartiramo učinkov gozdov, ampak v prostoru določamo območja s poudarjenimi funkcijami. Pri kartiranju območij s poudarjenimi funkcijami je opazna pretirana delitev prostora na funkcije gozda, ki zmanjšuje preglednost nad pomenom različnih območij v gozdnem prostoru, uporabna vrednost takšne karte za načrtovanje ciljev in ukrepov pa se zmanjšuje. Pogosto ni jasne relacije med opredeljenimi funkcijami gozdov in cilji gospodarjenja na teh območjih, še slabše je z načrtovanimi ustreznimi ukrepi. Prevečkrat so funkcije gozda zgolj presek/preslikava nekih obstoječih varovanih režimov (vodovarstvena območja, Natura 2000, območja naravne in kulturne dediščine itn.) brez jasnih in konkretnih usmeritev, omejitev, prepovedi. Načrtovanje je precej omejeno na strateško raven. Ukrepi in usmeritve za gospodarjenje na območjih s poudarjenimi funkcijami gozda so presplošni, na primer, da se gospodariti na način, ki je »ugoden za ali ne ogroža zelenih učinkov gozda«. Kontrola opravljenih del in njihove učinkovitosti za pospeševanje ciljev je pomanjkljiva. Pogosta so tudi opozorila o izboljšanju finančnih instrumentov za uresničevanje večnamenskega gospodarjenja na območju funkcij gozda. V primerjavi z nekaterimi srednjeevropskimi državami (npr. Bettelini in

sod., 2000; Stiptizov in Duerr, 2005) so nekoliko zapostavljeni participativni postopki pri obravnavi funkcij gozda ter uresničevanju večnamenskega gospodarjenja nasploh. Poudarjenost funkcij gozda je pomembna podlaga pri presoji posegov v gozdni prostor, vendar se pogosto dogaja, da ni transparentnih meril za določitev teh območij in zato tudi ne tehtnih argumentov za presojo posegov. Načrtovalci, ki sodelujejo v prostorskem načrtovanju, so tako pogosto prepuščeni lastni angažiranosti in iznajdljivosti. Zato predlagamo nekatere izboljšave, ki zadevajo (1) terminologijo, (2) klasifikacijo funkcij gozda, (3) rangiranje ter (4) ravni določanja funkcij gozdov in načrtovanje ukrepov na teh območjih.

2.1 Terminologija

kljub uveljavljeni rabi že skoraj tradicionalnega izraza »funkcija gozda« (npr. Schuler, 1984; Führer, 2000; Vogt, 2010; Riegert in Bader, 2010) so pogosti dvomi o ustreznosti takšnega poimenovanja (Weiss in sod., 2002; Brun in Giau, 2002). Izraz »funkcija« gozda namreč nakazuje predvsem neke naravne značilnosti gozdov, odvisne od lokacije, značilnosti območja in drugih objektivnih pogojev, ki so lahko šele potencial za prihodnjo rabo gozdov (npr. De Groot, 1992; Vyscot in sod., 2003). Zato za označevanje učinkov gozdov za družbo nekateri avtorji predlagajo druge izraze, na primer dobrine, storitve, naloge, koristi, vloge (Ansik in sod., 2008; Dobbsa in sod., 2011; Hanewinkel, 2011). Vendar pa naštetih izrazi, podobno kot funkcije gozda, ne pomenijo nujno prostorsko opredeljenih območij, na katerih so določeni učinki gozda relativno znatno pomembnejši. Zato predlagamo pojem »prednostna območja«, ki je primeren izraz za vsa območja, na katerih so določeni cilji gospodarjenja relativno (mnogo) pomembnejši kot zunaj teh območij. Med prednostna območja poleg funkcij gozda uvrščamo tudi tista območja, ki so razglašena kot zavarovana (varovalni gozdovi in gozdovi s posebnim namenom). V obeh primerih gre namreč za območja s poudarjenimi funkcijami gozdov, le da so v drugem primeru območja zaradi relativno večje pomembnosti nekaterih funkcij ali še katerih drugih razlogov razglašena s pravnimi predpisi, v prvem pa gre za vsa preostala območja s poudarjenimi funkcijami,

ki so določena v gozdnogospodarskih načrtih. V nadaljevanju besedila bomo za vsa takšna območja uporabljali izraz prednostna območja.

2.2 Klasifikacija prednostnih območij – funkcij gozda

Glede na veljavne pravne predpise (npr. ZG, 1993; Pravilnik, 2010) so funkcije gozda razdeljene v tri temeljne skupine: socialne, ekonomske in ekološke, te pa nadalje v sedemnajst podrobnih tipov funkcij gozdov. Različni tipi funkcij se (lahko) združujejo v »funkcijske enote« glede na poudarjenost funkcij gozda.

Pri klasifikaciji gozdnega prostora glede na pomen gozda za ljudi je opazna težnja, da bi razlikovali čim več različnih učinkov gozdov, kar pa je iluzorno. Isti gozdni površini lahko pripišemo enega, pet ali deset učinkov. Nekatere prepoznavamo na novo, spreminja se tudi njihov pomen za družbo. Prav je, da na vse učinke gozda opozarjamo, jih raziskujemo, vendar je z vidika upravljanja pomembno, da je med ciljem gospodarjenja in upravljavskim režimom jasna povezava, ki se *bolje odraža* v načrtovanih in izvedenih ukrepih. V primerjavi z nekaterimi srednjeevropskimi deželami (npr. *Waldfunktionenkartierung, 2004; WEP, 2006*) je znatno višje

trenutno število tipov prednostnih območij (funkcij gozda). Veliko število tipov otežuje jasen pregled nad pomenom gozdov in določanje ukrepov za posamezno prednostno območje. Menimo, da je treba različne interese ljudi v gozdnem prostoru in njihovo vrednotenje gozda transformirati v omejeno število tipov, ki so potem dejansko v pomoč za učinkovito načrtovanje in gospodarjenje. Zato predlagamo sedem okvirnih tipov prednostnih območij (preglednica 1).

Predlagane tipe prednostnih območij v gozdnem prostoru (preglednica 1) lahko poimenujemo tudi krajše, in sicer kot: PO za proizvodnjo, PO za zaščito, PO za vodne vire, PO za rekreacijo, PO za varstvo narave, PO za varovanje, PO za okoljske učinke.

Prednostna območja za varovalne funkcije so določena z naravnimi danostmi, predvsem s skrajnostnimi rastiščnimi razmerami, zato se meje območij v času bistveno ne spreminjajo, razen če spremenimo kriterije za njihovo določitev. Zato se postavlja vprašanje, ali jih je smiselno uvrščati med prednostna. Ker pa morajo biti v teh območjih cilji in ukrepi pri gospodarjenju prilagojeni ekstremnejšim rastiščnim razmeram, na primer pri načrtovanju razvoja gozdnih sestojev so gojitveni ukrepi usmerjeni v oblikovanje sestojne zgradbe, ki zagotavlja varovalne učinke, pomladitvene

Preglednica 1: Predlagani tipi prednostnih območij (funkcij gozda)

Tipi prednostnih območij (PO)	Opis
PO za proizvodne funkcije	Območja gozdov z veliko količinsko ali vrednostno produkcijsko sposobnostjo, gozdovi za rejo divjadi, območja, ki so namenjena pridobivanju nelesnih proizvodov (npr. gob, kostonja, medu).
PO za zaščitne funkcije	Gozdovi, ki ščitijo objekte (naselja, infrastrukturo) pred naravnimi nesrečami.
PO za vodne vire	Območja gozdov, pomembna za ohranjanje in varovanje vodnih virov.
PO za rekreacijo	Območja gozdov, pomembna za rekreacijo, turizem, preživljanje prostega časa, raziskovanje, izobraževanje.
PO za varstvo narave in krajine	Gozdovi redkih, izjemnih gozdnih združb, pomembni biotopi, gozdovi v nacionalnih parkih, nekateri gozdovi znotraj regijskih, krajskih parkov in Nature 2000, nekatera ekološko pomembna območja.
PO za varovalne funkcije	Gozdovi na ekstremnih (strmih, skalovitih, gorskih) legah, ki pomembno varujejo tla pred erozijo.
PO za okoljske funkcije	Gozdovi v okolici mest, naselij, v odprti krajini, ki varujejo okolje pred različnimi viri onesaženj, uravnavajo podnebje.

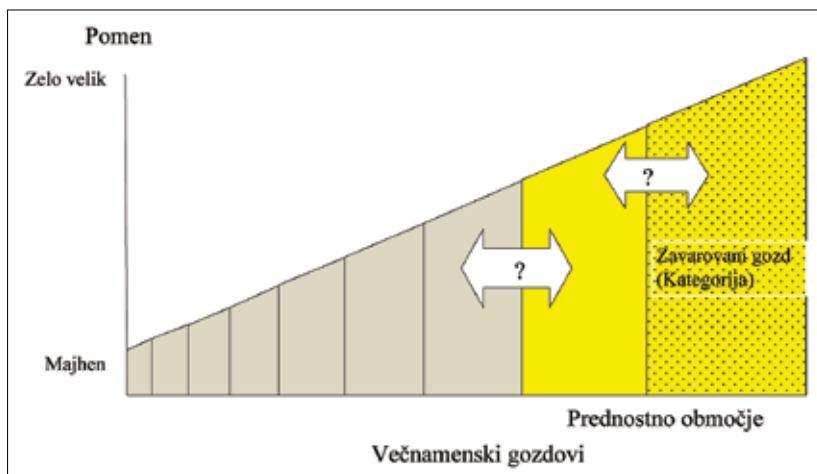
površine (velikost, lokacija) so ustrezno prilagojene, omejuje se gradnja prometnic in uporabljajo prilagojene tehnologije sečnje in spravila, so ta območja pomembna za načrtovanje. Zato je verjetno prav, da jih prištevamo med prednostna. Druga možnost je, da bi združili prednostna območja za zaščitne funkcije in prednostna območja za varovalne funkcije v eno prednostno območje ter znotraj njega razlikovali obe (pod)območji.

Kaj pa pomembni proizvodni gozdovi (PO za proizvodne funkcije), ali jih je ustrezno uvrščati v prednostna območja? Trajnostno pridobivanje lesa je namreč pomembno na pretežnem delu gozdne površine, izjema so le nekatera zavarovana območja (npr. gozdni rezervati, ožji pasovi vodovarstvenih območij). Verjetno teh gozdov ne bi uvrščali v prednostna območja, če ne bi bili ogroženi zaradi krčitev. Ker pa so gozdovi z visoko produkcijsko sposobnostjo zelo pomembni za ekonomske vidike gospodarjenja, jih je vredno ohranjati in preprečiti krčitve.

Nekatere gozdove želimo ohraniti predvsem zaradi njihove lege v prostoru in jih zato opredelimo kot prednostna območja. Kot primer lahko navedemo nekatera območja gozdov v okolici mest ali ob večjih prometnicah. Ti gozdovi imajo pomembne okoljske učinke, npr. blažijo lokalne vremenske ekstreme, čistijo zrak, popestrijo krajinsko zgradbo. Praviloma je te učinke težko meriti in območja gozdov prostorsko argumentirano omejiti, čeprav ne dvomimo o njihovem pomenu. Ker so ta območja pogosto izpostavljena krčitvam in spremembam namembnosti, je primerno, da jih opredelimo kot prednostna. Takšna opredelitev nikakor ne spreminja dotedanega gospodarjenja z gozdovi, pomembna pa je za sodelovanje v prostorskem načrtovanju, saj je argument za ohranitev gozdnih površin. Podobno velja za nekatere gospodarsko manj donosne, fragmentirane gozdove in zaraščajoče površine, ki pa so pomembne kot koridor med večjimi habitatnimi bloki predvsem velikih zveri in velike divjadi ali pa za gozdove ob prehodih čez avtocesto (npr. Adamič in sod., 2000). Verjetno jih sicer ne bi uvrščali v prednostna območja za varstvo narave, vendar je z vidika ohranjanja prehodnosti zelo pomembno, da ostanejo v prostoru, zato jih je treba opredeliti kot prednostna območja.

Pri predlogu klasifikacije prednostnih območij smo združili nekatere obstoječe funkcije (npr. pri območju za rekreacijo), nekaterih dosedanjih funkcij gozda pa nismo vključili v klasifikacijo (npr. dediščinsko funkcijo). S tem ne želimo zmanjševati pomena različnih učinkov gozda in objektov v njem. Nasprotno, menimo, da je pomembno, da upravljavci, ki načrtujejo rabo gozdov in se odločajo o ravnanju z gozdovi, poznajo čim več značilnosti v gozdnem prostoru ter imajo tudi najbolj celovit pregled nad rabo gozdov. Vendar se z upravljavskega vidika postavlja vprašanje, ali je treba »vsak« objekt ali predel v naravi opredeliti kot prednostno območje (območje s poudarjeno funkcijo), da ga upoštevamo pri gospodarjenju z gozdovi. Menimo, da ne, saj lahko terenski gozdar takšne posebnosti smiselno upošteva pri svojem delu; pomembno je, da jih pozna, nikakor pa ni treba, oziroma tudi ni ustrezno, da je vse določeno kot prednostno območje. To pomeni, da so tudi na območjih, ki niso opredeljena kot prednostna območja oziroma območja s poudarjenimi funkcijami, posebnosti, ki jih je treba upoštevati. Primeri za to so »posebna drevesa«, »kulturni objekti«, preže, gozdne kočice, jame in podobno. Takšnih objektov in posebnosti v gozdnem prostoru ni treba klasificirati v prednostna območja. Primerneje je, da jih obravnavamo na konkretni ravni, pri čemer bi morali vnaprej določiti, katere objekte in posebnosti bomo upoštevali, potem pa bi zanje oblikovali podatkovne zbirke – registre objektov, ki bi jih sproti dopolnjevali, bili bi geokodirani in enotni za celotno Slovenijo. V tem primeru bi takšne posebnosti pri gospodarjenju lažje upoštevali, saj se ne bi izgubile v številnih tipih prednostnih območij. Tako bi zmanjšali število tipov prednostnih območij in pripomogli k večji preglednosti nad pomenom gozdov in transparentnosti pri določanju ukrepov in ciljev gospodarjenja na prednostnih območjih.

Kdaj opredeliti neko območje kot prednostno? Vsi gozdovi so namreč večnamenski, na vsaki gozdni površini lahko prepoznamo raznovrstne učinke (funkcije). Dejstvo pa je, da je na določenih območjih pomen nekaterih učinkov gozdov relativno večji. Zato je pomembno vprašanje, kdaj določiti prednostno območje, kje je skratka tista »meja«, da lahko rečemo, da je to območje s

Slika 1: Ponoritev prednostnega območja za izbrano funkcijo gozda v zasnovi večnamenskega gospodarjenja z gozdovi

poudarjeno funkcijo ali pa, da je »znatno pomembnejše kot sicer« (slika 1). Gre za značilen problem klasifikacije, ki lahko vodi v napačno »črno-belo« razmišljanje o pomenu gozdov oziroma funkcijah gozda. Če tako razmišljanje pojasnimo z varovalno funkcijo, potem je pravilno, da trdimo, da imajo vsi gozdovi varovalne učinke, vendar je njihov pomen zaradi naravnih danosti različen. Zato je meja, kdaj govoriti o območjih s poudarjeno funkcijo, arbitrarna, dogovorna. Prostorska omejitev takšnih območjih je ostra na karti, v naravi pa gre pogosto za postopne prehode, saj se pomen gozdov npr. z nekim gradientom postopno spreminja – povečuje ali zmanjšuje. Razmejitev prednostnih območij je predvsem v pomoč za upravljanje in orodje za sodelovanje z drugimi uporabniki, za katere so jasni prikazi teh območij lažje razumljivi in uporabnejši.

2.3 Rangiranje

Pomen funkcij gozda na prednostnih območjih se skladno z veljavnimi predpisi določi s stopnjami poudarjenosti, in sicer tako, da opredeljena funkcija gozda bodisi določa režim gospodarjenja (prva stopnja), nanj vpliva (druga stopnja) ali pa ni bistveno pomembna za gospodarjenje (tretja stopnja). Pojmovanje, da funkcija »določa« režim gospodarjenja, je vprašljivo; pri integracijskem večnamenskem gospodarjenju funkcije ne določajo režima gospodarjenja (izjema so nekatera

zavarovana območja gozdov, kjer ne ukrepamo), nanj lahko le bolj ali manj vplivajo. Število stopenj poudarjenosti (rangov) je v primerjavi z nekaterimi drugimi deželami (npr. Volk in Schrimmer, 2003; Waldfunktionenkartierung, 2004; WEP, 2010) večje. Postavlja se vprašanje o ustreznosti treh rangov pomembnosti (stopenj poudarjenosti) funkcij; kriteriji za vrednotenje funkcij gozdov z drugo stopnjo poudarjenosti so »preohlapni«, saj so določene zelo velike površine gozdov. Določanje tretje stopnje poudarjenosti za upravljanje nima pravega pomena, saj se z njo samodejno rangira vsa »preostala« gozdna površina.

Predlagamo, da za opredeljena prednostna območja na splošno ne določamo rangov pomembnosti. Opredeliti je treba poglobitveni tip prednostnega območja, iz katerega so razvidni pomen takšnega območja in poglobitveni cilji upravljanja, zaradi katerih je bilo prednostno območje tudi določeno (preglednica 1). Kakšen je vpliv funkcij (ciljev) na gospodarjenje, se lahko določi opisno, večinoma pa se vpliv kaže v načrtovanih ukrepih. Več tipov prednostnih območij se lahko med seboj prekriva (slika 2). V takem primeru načrtovalci določijo ukrepe, s katerimi pospešujejo različne cilje gospodarjenja. Z upravljaljskega vidika je v takšnih primerih ustrezno tudi rangirati cilje gospodarjenja, še posebno v primerih, če obstaja nevarnost potencialnih konfliktov. Rangiranje ciljev glede na njihov pomen je potem lahko tudi podlaga za dodeljevanje finančnih nadomestil, saj

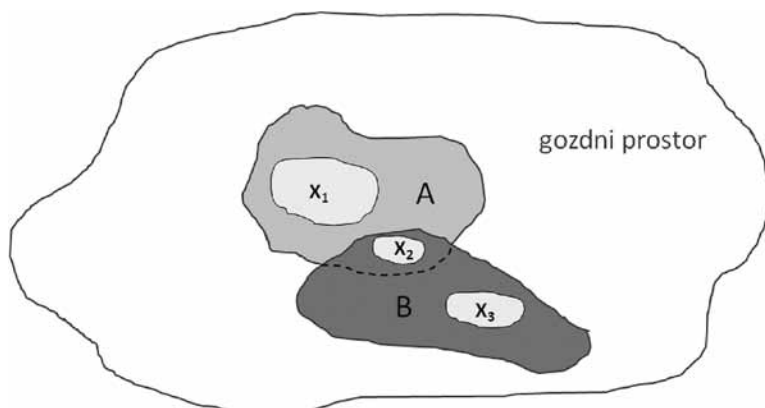
so le-ta po navadi vezana na en tip prednostnega območja. Konflikte pri rabi prostora je mogoče rešiti tudi z relokacijo nekaterih prednostnih območij. Ta je mogoča predvsem pri prednostnih območjih, ki niso tesno povezana z naravnimi značilnostmi. Tako ne moremo premestiti območja za vodne vire, lahko pa preusmerimo rekreacijsko rabo gozdov.

2.4 Ravni določanja prednostnih območij in načrtovanje ukrepov

Območja s poudarjenimi funkcijami so določena na dveh ravneh – strateško pri izdelavi območnih načrtov in podrobno pri pripravi načrtov za gozdnogospodarske enote. V sedanjih praksi pri določanju prednostnih območij na strateški in podrobni ravni ni večjih razlik; na obeh ravneh se določa tipe prednostnih območij in rangira pomen funkcij na teh območjih, pa tudi prikazi (merilo, valorizirana površina) so zelo podobni. Strateškemu določanju prednostnih območij se tako namenja precejšnja pozornost, nekatera dela se nepotrebno podvajajo, pogosto pa manjka operativno načrtovanje, ki je ključno za uresničevanje ciljev gospodarjenja. Ukrepi, določeni na ravni enote, so presplošni – primerni za območno raven, podrobni, izvedbeni ukrepi (gojitveni, tehnološki, infrastrukturni idr.), vezanih na konkretno območje, pa v večini ni. Pri podrobnem – gojitvenem načrtovanju se prednostna območja upošteva predvsem, kadar so pri določitvi poseka ali načrtovanju gozdne infrastrukture potrebne neke omejitve.

Ustreznije bi bilo, da bi prednostna območja določili le na strateški – območni ravni, nato pa bi pri pripravi gozdnogospodarskih načrtov enot znotraj opredeljenih območij določili predele z različnim ukrepanjem. Za nekatera prednostna območja (npr. PO za proizvodne funkcije) so ukrepi načrtovani na celotnem območju, za nekatere druge tipe prednostnih območij (npr. PO za zaščitne funkcije) pa so načrtovani ukrepi prostorsko omejeni na »prioritetne objekte (predele)«, v katerih je ukrepanje nujno oziroma potrebno (slika 2). Podobna obravnava prednostnih območij je značilna za nekatera dežele srednje Evrope, kjer je dobro razvito operativno načrtovanje. Tako so za okvirno določanje prednostnih območij pomembni regionalni načrti (*BayStMELF*, 1994; *WEP*, 2006; *WEP*, 2010), za izvajanje ukrepov pa operativni, npr. gozdnogospodarski načrti obratov, projekti, pogodbe (npr. *Regionaler ...*, 1999; *Angst*, 2012). Na ravni gozdnogospodarskih enot se torej ni treba ponovno ukvarjati s klasificiranjem gozdne površine na prednostna območja (funkcije gozda), ampak je treba pozornost preusmeriti na konkretne objekte/predele znotraj teh območij. Izbira ukrepov, omejitev in prepovedi je odvisna od tipa prednostnega območja, vendar so v gozdnogospodarski enoti znotraj prednostnega območja istega tipa potrebni različni ukrepi z različnimi stopnjami nujnosti njihovega izvajanja.

Za prioritetne objekte bi nato izdelali podrobne projekte, vezane na konkretni objekt, uporabnike in naročnike; pri njegovi izdelavi je nujno več sodelovanja z uporabniki gozdnega prostora,

Slika 2: Primer prednostnih območij (A – PO za varstvo narave in krajine; B – PO za zaščitne funkcije) in prioritetenih objektov ukrepanja (X_1 , X_2 , X_3), kjer bomo v naslednjih letih ali v načrtovalnem obdobju izvajali ukrepe.

predvsem naročniki in lastniki gozdov. Takšen projekt je še najbližje sedanjemu gojitvenemu načrtu, le da bi bil poenostavljen, vsebine projekta prilagojene razmeram, obsegale bi časovni razpored ukrepov, potrebne gojitvene ukrepe, tehnološke rešitve, druge ukrepe (npr. gradnjo infrastrukture), plačnike itn. Projekti bi se izdelali predvsem za tiste prioritete objekte, kjer je potreben poseben režim gospodarjenja (primer (2) in (3); glej spodaj). Pri določitvi režima gospodarjenja na prednostnih območjih pridejo v poštev trije poglobitveni načini ukrepanja:

- 1 ni sprememb (ukrepanje je enako, kot bi bilo v primeru, če prednostno območje ne bi bilo določeno);
- 2 potrebne so omejitve, prepovedi za nekatere ukrepe, ki so sicer dopustni zunaj prednostnih območij;
- 3 potrebni so dodatni ukrepi, ki jih ne bi izvajali, če prednostno območje ne bi bilo določeno.

Prvi primer je značilen predvsem za območja gozdov, ki jih želimo ohraniti/zavarovati v prostoru in so zato tudi opredeljena kot prednostna. Značilni zgledi so že prej omenjena območja za okoljske učinke, območja prehodov nekaterih živalskih vrst in podobno. Druga in tretja skupina ukrepov sta zahtevnejši za upravljanje. Za ta območja bi se izdelal seznam in določili tisti objekti, kjer so ukrepanja nujnejša – torej prioritete. Prioritetni objekti bi se po potrebi – odvisno od zahtev in potreb – med načrtovalnim obdobjem spreminjali, dopolnjevali itn. Prioritetne objekte bi določili in prikazali na karti v podrobnejšem merilu, 1 : 5000 ali tudi 1 : 1000, če vsebina načrtovanja terja takšno podrobno. Na ravni objektov se nato izvaja tudi kontrola opravljenih ukrepov in njihove učinkovitosti, objekti pa bi bili tudi predmet sofinanciranja oziroma nadomestil.

3 PREDNOSTNA OBMOČJA – VAROVALNI GOZDOVI IN GOZDOVI S POSEBNIM NAMENOM

Varovalni gozdovi in gozdovi s posebnim namenom (»zavarovana območja gozdov«) so prednostna območja, opredeljena s pravnimi predpisi (zakoni, uredbami, odloki) na državni ali občinski ravni (npr. Uredba ..., 2005, 2007). Razlog za

razglasitev je po navadi večji javni pomen določenega območja gozdov v primerjavi s funkcijami gozda, pri rabi gozdnega prostora so pogostejša nesoglasja. Zavarovana območja gozdov imajo nekatere značilnosti segregacijskega modela večnamenskega gospodarjenja. Z njihovo razglasitvijo se namreč vnaprej določi večji pomen izbranih ciljev gospodarjenja (npr. varstvo narave, rekreacija, raziskovanje), ki pa še vedno ne izključujejo drugih ciljev gospodarjenja. Razmejitev teh prednostnih območij se torej redko spreminja in v bistveno manjšem obsegu kot razmejitev funkcij gozda. Varovalni gozdovi in gozdovi s posebnim namenom so tudi prostorski okvir za subvencije in nadomestila. Zaradi dodatnega pravnega statusa imajo relativno večji pomen pri prostorskem načrtovanju. V prostorske načrte se kot obvezne vsebine vnašajo varovalni gozdovi in gozdovi s posebnim namenom brez dovoljenega ukrepanja (gozdni rezervati), kar omogoča prostorsko zavarovanje gozdov.

Klasifikacija na kategorije gozdov, ki poleg varovalnih gozdov in gozdov s posebnim namenom opredeljuje še večnamenske gozdove (ZG, 1993), je delno arhaična ali vsaj tradicionalna. Gozdovi so bili že nekdanj razdeljeni na proizvodne, kjer so bile pomembne proizvodne funkcije, varovalne gozdove, ki pogosto zaradi odmaknjenosti niso bili primerni za pridobivanje lesa, ter na gozdove s posebnim namenom, kjer so bile pomembne socialne vloge gozdov (Hughes, 1983; Anko, 1995). Izraz »gozdovi s posebnim namenom« je vprašljiv, saj posredno zastopava pomen drugih večnamenskih gozdov, v katerih so lahko zelo poudarjene nekatere funkcije gozda, pa ti gozdovi niso razglašeni kot zavarovani. V tujini (nekateri dežele srednje Evrope) praviloma gozdove delijo na 'večnamenske' in 'zavarovane gozdove', slednji imajo poseben pravni status (npr. Parviainen in Frank, 2003). Vendar pa je izraz »večnamenski gozdovi«, ki se uporablja tudi pri sedanji kategorizaciji gozdov pri nas, vprašljiv; pri integracijskem gospodarjenju so namreč vsi gozdovi večnamenski, torej tudi varovalni gozdovi in gozdovi s posebnim namenom, različno vpliven je le pomen izbranih ciljev na režim gospodarjenja.

Predlagamo, da bi gozdove kategorizirali v dve skupini: zavarovana območja gozdov in preostali

Preglednica 2: Kategorizacija zavarovanih območij gozdov

Kategorija	Opis
1 Zaščitni gozdovi	Gozdovi, ki ščitijo objekte (naselja, infrastrukturo) pred naravnimi nesrečami
2 Gozdovi za rekreacijo	Mestni in primestni gozdovi, gozdovi v okolici turistično obiskanih objektov
3 Gozdovi za varstvo narave	Biotopi v krajini z majhno gozdnatostjo, gozdovi znotraj nacionalnih parkov
4 Gozdovi za vodne vire	Gozdovi, izjemno pomembni za zagotavljanje pitne vode širšemu prebivalstvu
5 Gozdni rezervati	Gozdovi, prepuščeni naravnemu razvoju

gozdovi. Znotraj zavarovanih območij gozdov bi nato glede na pomen gozdov razlikovali različne kategorije (preglednica 2).

Pri predlogu nove kategorizacije dodajamo kategorijo gozdov, pomembnih za varstvo voda. Vodni viri postajajo vse pomembnejši, na območju gozdov, kjer so pritiski gradenj najizrazitejši, pa tudi vse bolj ogroženi. Z uvedbo predlagane kategorije bi prispevali k ohranitvi vodnih virov.

Večji del sedanjih varovalnih gozdov ne bi bil več uvrščen med zavarovana območja, saj jih je večina v odmaknjenih legah in so zato manj podvrženi pritiskom krčitev. Glede na dosedanje obravnavanje varovalnih gozdov je treba pretehtati še druge možnosti. Predvidevamo, da bi bil znaten del varovalnih gozdov »prekategoriziran« v zaščitne gozdove in tudi v druge kategorije. Tiste varovalne gozdove, ki ne bi bili uvrščeni v kategorije od 1 do 5, bi lahko ohranili kot posebno kategorijo (varovalni gozdovi); varovalni gozdovi so namreč kot posebna kategorija že vključeni v prostorske načrte, ki so za precejšnji del Slovenije izdelani oziroma so v zaključni fazi izdelave. Druga, morda celo primernejša možnost pa je, da bi kategorijo varovalnih gozdov definirali na novo, ime pa ohranili. V tem primeru bi med, varovalne gozdove – podobno kot v tujini – uvrstili gozdove, pomembne za zaščito objektov, tiste, ki nimajo tega pomena, pa prekategorizirali v 2 do 5 ali še v novo (dodatno) kategorijo, na primer, gozdovi na skrajnostnih rastiščih. Taka razvrstitev bi še vedno imela večjo težo pri posegih v gozdni prostor (kot

npr. območja s poudarjenimi funkcijami), vendar pa bi bile prioritete upravljanja in tudi potrebna finančna nadomestila na teh območja manjša glede na preostala zavarovana območja gozdov. Ker so zavarovana območja gozdov relativno trajna in sprejeta v prostorskih načrtih, velja vsake dopolnitve kategorizacije tehtno presoditi in spremembe uveljavljati postopno, tako da jih sprejmejo tudi drugi akterji.

Merila za določitev zavarovanih območij gozdov morajo biti jasno opredeljena in enotna za celotno državo. Pri kategorizaciji zavarovanih območij se je smiselno opirati tudi na klasifikacijo funkcij gozda, saj je to ključna podlaga za opredelitev zavarovanih območij gozda. S tem tudi načrtovanje pomembno vpliva na kategorizacijo gozdov. V sedanji zasnovi načrtovanja večnamenskega gospodarjenja je od gozdarskih načrtovalcev v veliki meri odvisno določanje nekaterih zavarovanih območij, na primer varovalnih gozdov in mestnih ter primestnih gozdov. Za ta območja načrtovalci pripravljajo strokovne podlage, ki vključujejo tudi določanje režima gospodarjenja.

Prav je, da načrtovanje pomembno prispeva k določanju vseh zavarovanih območij gozdov, saj je pomemben instrument gozdarske politike. Možnosti za to je več; najprimernejša bi bila, da bi znotraj opredeljenih funkcij gozda glede na izbrana merila (izjemen pomen itn.) del območij, v posameznih primerih pa tudi celotna območja, predlagali za razglasitev kot zavarovano območje

gozda. Na razglasitev zavarovanih območij lahko vpliva tudi povečana stopnja ogroženosti gozdov zaradi morebitnega krčenja in (ne)zaupanje v prostorsko načrtovanje. Opredelitev takšnih območij gozdov presega pristojnosti gozdnogospodarskega načrtovanja, saj nanjo pomembno ali odločilno vplivajo (še) drugi *akterji*.

Zavarovana območja gozdov so pomembno orodje za ohranitev gozda in prostorski okvir za izvajanje nujnih del – tudi v zasebnih gozdovih. Možnost razglasitve prednostnih območij pomeni za gozdarski sektor znaten vpliv na prostorsko načrtovanje in ohranjanje »najvrednejših« gozdnih predelov v prostoru. So izjemno pomembna za izvajanje gozdarske politike, zato so tudi prostorski okvir za finančna nadomestila in subvencije. Na teh območjih država in lokalne skupnosti za razglasitev zavarovanih območij gozdov in uresničevanje ciljev gospodarjenja namenjajo proračunska sredstva in tako uveljavljajo javni interes, ki ga zastopajo različne institucije in ministrstva. Zato je smiselno, da se kot zavarovana območja razglasijo predvsem tiste gozdne površine, ki jih želimo v prostoru na vsak način ohraniti, in tiste, za katere je zaradi velikega javnega interesa predpisan režim gospodarjenja, ki je obvezujoč tudi za zasebne lastnike. V slednjem primeru so nujni finančni instrumenti (nadomestila, subvencije) za izvedbo del.

4 ZAKLJUČKI

V prispevku so predstavljene možne spremembe zasnove načrtovanja večnamenskega gospodarjenja z gozdovi. Odprti vprašanji je še mnogo; nekatera izmed njih zadevajo ustreznost meril določanja prednostnih območij, druga načine upravljanja, tretja pa participacijo in finančna nadomestila za izvajanje ukrepov.

– Pri določitvi prednostnih območij bi bilo treba izdelati tehtna in pri širši javnosti sprejeta merila, ki bi bila potem v veliko pomoč pri presoji posegov v prostor. Velikokrat so odločitve dejansko arbitrarne, prav zato je pomembno, da so merila jasna in razumljiva. Če so prednostna območja določena argumentirano z jasnimi cilji in utemeljitvami, potem bo tudi lažje suvereno nastopati v procesih prostorskega razvoja. Pri presojah posegov namreč žal ne zadošča zgolj

dejstvo, da je načrtovalec na nekem območju zarisal območje s poudarjeno funkcijo gozda. Investitorji želijo jasne odgovore, zakaj je območje opredeljeno kot prednostno, in kaj pomeni takšna izguba, ali jo je mogoče nadomestiti.

- Raziskovalne aktivnosti na področju vrednotenja pomena gozdov in določanja prednostnih območij bi vsekakor veljalo intenzivirati. V zadnjih letih je bilo opravljenih nekaj raziskav na področju varovalnih in zaščitnih gozdov (npr. Guček in sod., 2012) in biotopskih funkcij gozda (npr. Jerina, 2007), veliko pa je sivih lis. Upravičenost prednostnih območij bo treba vsaj na splošni ravni utemeljevati tudi z raziskovalnimi izsledki.
- Delo načrtovalcev naj nikakor ne bo usmerjeno le v členitve gozdnega prostora, to je navsezadnje le prvi korak pri uresničevanju večnamenskega gospodarjenja, ampak k aktivnejšemu upravljanju teh območij gozdov. Večnamenskega gospodarjenja ne uresničujemo s kartami, ampak z ustreznim sistemom gozdnogospodarskih ukrepov. Zato tudi predlog, da se je treba od »splošnih smernic za funkcije« načrtovanje preusmeriti na aktivno upravljanje. Znotraj prednostnih območij je najprej treba določiti predele za prednostno ukrepanje, za izbrane objekte pa pripraviti tudi izvedbene projekte.
- Pomembno vprašanje je, kakšen sistem finančnih nadomestil lahko izboljša večnamensko gospodarjenje, predvsem v zasebnih gozdovih. Kako gozdne posestnike spodbuditi k izvedbi načrtovanih ukrepov, ki so v korist javnosti? K temu lahko pomembno prispevajo zavarovana območja gozdov. Če bi bili urejeni finančni instrumenti že na ravni funkcij gozda, bi bil pomen zavarovanih območij gozda za uresničevanje večnamenskega gospodarjenja verjetno znatno manjši. Kljub temu pa bi zavarovana območja ostala pomembna za pristojnosti gozdarstva v prostorskem načrtovanju.

Gozdove lahko členimo na mnogo različnih načinov. Nameni členitev so različni, zato so različna tudi merila členitev. Z upravljaljskega vidika se postavlja mnogo vprašanj glede upravičenosti členitve gozdnega prostora za večnamensko gospodarjenje. Ali je treba različne cilje gospo-

darjenja prostorsko opredeliti in prikazati kot »prednostna območja«? Čemu je takšna členitev prostora namenjena in ali je sploh ustrezna? Ali potrebujemo različne »podlage«, kot so »karte funkcij«, da lahko uresničujemo večnamensko gospodarjenje z gozdovi in ustrezno usmerjamo njihovo rabo? Menimo, da so razlogi za določanje prednostnih območij vsaj trije: (1) prednostna območja so pomembna za diferencirano gospodarjenje z gozdovi, to je načrtovanje in uresničevanje ustreznih operativnih ciljev in ukrepov glede na cilje gospodarjenja v gozdnem prostoru; (2) prednostna območja so pomembna za sodelovanje v prostorskem načrtovanju, saj so strokovna podlaga za odločanje o sprejemljivosti posegov v gozdni prostor in pogosto tudi ključni argument za ohranitev gozdov na območjih z velikimi pritiski za krčenje gozdnih površin; (3) nekatera prednostna območja so pomembna za izvajanje gozdarske politike, zato so tudi prostorski okvir za finančna nadomestila in subvencije.

Ali se prednostna območja spreminjajo? Odgovor je seveda pozitiven. Praviloma se ne spreminjajo zaradi sprememb naravnih (orografskih) danosti, ampak zaradi spremenjenih zahtev do gozdov in spremenjenih možnosti za njihovo uresničevanje. Novozgrajena gozdna ali javna cesta lahko omogoči dostopnost ljudi in večjo socialno rabo gozdnega območja, ki prej za to ni bilo pomembno. Pomen nekega območja gozdov, kjer so v ospredju predvsem proizvodni učinki, se zaradi urbanizacije in spremenjenega življenjskega stila lahko hitro spremeni, tako da postanejo celo pomembnejše druge, na primer socialne rabe. Zato je treba prednostna območja stalno posodabljati, zasnovo večnamenskega gospodarjenja z gozdovi pa glede na zahteve in potrebe dopolnjevati.

Ob vedno večjih zahtevah do gozdov in vse večjih pritiskih za krčitve postajajo vprašanja o členitvi gozda in gozdnega prostora vse bolj aktualna – s teoretičnega in praktičnega vidika. Tudi zato želimo s predstavljenimi predlogi poživiti razpravo o večnamenskem gospodarjenju z gozdovi in spodbuditi aktivnosti raziskovalcev, načrtovalcev in preostale gozdarske javnosti. V prehodnem obdobju predlagane in podobne spremembe zasnove večnamenskega gospodarjenja

lahko pomenijo za načrtovalce veliko novega dela. Ko se odločamo o spremembah, ni pomembno le, ali so spremembe vsebinsko ustrežnejše od doseganega načina dela, ampak tudi, ali so izvedljive in sprejemljive za različne deležnike gozdarske politike in gozdarskega načrtovanja. Vsekakor pa predlagamo, da je treba tovrstne predloge najprej preveriti na enem ali nekaj izbranih območjih in jih šele nato uvajati na ravni države.

5 ZAHVALA

Za tehtne ideje se zahvaljujemo Roku Havličku, Klemenu Jerini, Tomažu Devjaku in recenzentoma prispevka.

6 SUMMARY

Multi-objective forest management considers the demands and needs of society and provides a variety of forest goods and services (e.g. quality timber, conservation of nature and landscape, and space for recreation). Multi-objective forest planning started to affirm in the second half of the 20th century. *The principle of multifunctionality was introduced in Slovenia (ZG, 1993) giving equal importance to ecological, economic and social forest functions.* Various forest functions are considered within the same forest area. This concept is denoted as integration model to multi-objective forestry. An important part of the integration model is the designation of "priority areas", which are relatively more important for the selected management objectives (forest functions) than forests outside these areas. Priority areas for the most important management objectives do not exclude other objectives; these are only given lower importance and therefore lower priority when making decisions regarding future forest management.

The concept of priority areas has been well accepted in the multi-objective forest planning in Slovenia. There are two main types of priority areas commonly used: (1) areas important for forest functions (or shortly "forest functions") and (2) "protected" forest areas (protection forests and special purpose forests). According to the reviewed national literature in this field, we found out that the concept of priority areas has gained

modest attention in the recent years. Priority areas (forest functions and protected areas) have been an important tool to implement multi-objective forest management. However, many concerns have been noticed in the suitability of priority areas for multi-objective forest planning. Therefore, the aim of our study was to propose some possible improvements of multi-objective forest planning in Slovenia, relating to (1) understanding of the concept of priority areas, (2) classification of forest functions and planning management measures for their achievement, and (3) categorisation of protected forest areas.

There are frequent doubts about the suitability of the use of the term "forest functions". In the paper, we propose the term "priority area" being an adequate term for areas with specific priorities for multi-objective forest management. When classifying forest functions, a tendency to differentiate forests into numerous types of priority areas has been noticed. A very detailed spatial division of forest area on the defined types of priority areas has resulted in the lack of transparency and applicability of maps of priority areas (forest functions). From a management perspective, forests should be classified into such number of priority areas that there is a clear link between the defined priority area and management regime. Therefore, we propose seven types of priority areas (PA): PA for production functions, PA for protective functions, PA for nature and landscape conservation, PA for recreation, PA for protection function, and PA for environmental/welfare functions. In the current concept of priority areas in multi-objective forest planning, the main attention is given to the designation of priority areas (forest functions) at the strategic level. However, more attention should be directed to specific parts of the defined priority areas for which detailed operational plans should be elaborated.

Protected forest areas (protection and special purpose forests) are declared by legislative regulations at the state or municipality level. The reason for the declaration of protected areas lies in their being of very high interest to the public. We propose that forests are categorised into two main groups: protected forest areas and other forest areas. Among protected areas, we distinguish (1)

protective forests, (2) forests for recreation, (3) forests for nature protection, (4) forests for water protection and (5) forest reserves.

In the paper, we proposed some possible improvements of the concept of priority areas in the forest planning. However, many open questions still remain. Some of them concern the suitability of criteria for priority areas designation, the urgent need for participatory decision-making in the designation of priority areas, and for efficient system of financial instruments to increase the effectiveness of multi-objective forest management in private forests. Due to increasing demands on forests, the suitability of designation of priority areas for multiple management objectives (forest functions) is becoming increasingly important – from a theoretical and a practical point of view. That is why we want to revitalize the discussion on multi-objective forest planning and encourage *researchers, planners and other forestry experts for the research work in this field.*

7 VIRI

- ADAMIČ, M., KOBLEK, A., JERINA, K., 2000. Strokovna izhodišča za gradnjo ekoduktov za prehajanje rjavega medveda (*Ursus arctos*) in drugih velikih sesalcev preko avtoceste: (na odseku Vrhnika- Razdrto-Čebulovica): končno poročilo. Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije. BF, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, 60 str.
- ANGST, M., 2012. Integration of Nature Protection in Swiss Forest Policy. INTEGRATE Country Report for Switzerland. Country report within the framework of the research project INTEGRATE (Integration of nature protection in forest management and its relation to other functions/services) of the Central European Office of the European Forest Institute (EFICENT), Freiburg.
- ANSINK, E., HEIN, L., HASUND, K.P., 2008. To value functions or services? An analysis of ecosystem valuation approaches. *Environmental Values*, 17, s. 489–503.
- ANKO, B., 1995. Funkcije gozda: skripta. Ljubljana, BF, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozde vire, 181 str.
- BACHMANN, P., 2005. Forstliche Planung I/III. Skript für die Lehrveranstaltungen "Gründzüge der Planung", "Forstliche Betriebsplanung" und "Waldentwicklungsplanung". Professur Forsteinrichtung und Waldwachstum ETH Zürich, 346 str.

- BaystMELF, 1994. Bayerisches Staatsministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten, ur. Wald funktionsplanung in Bayern.
- BETTELINI, D., CANTIANI, M. G., MARIOTTA, S., 2000. Experiences in participatory planning in designated areas: the Bavona Valley in Switzerland. *Forestry*, 73, 2, s. 187–198.
- BLUM, A., RÄTZ, T., 1994. Germany. V: Integrating environmental values into forest planning. HYTTINEN, P., WILLIAMS, A., ur. *EFI Proceedings*, 1, s. 20–31.
- BONČINA, A., 2005. Nekateri vidiki načrtovanja mnogonamenskega gospodarjenja z gozdovi. *Gozdarski vestnik*, 63, 7/8, s. 257–270.
- BONČINA, A., 2006. Multipurpose and protected forests in Slovenia: history, planning and management. V: *Prihodnost gospodarjenja z gozdovi v Srednji Evropi*. DIACI, J., ur. Ljubljana, BF, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, s. 20–21.
- BONČINA, A., 2011. Conceptual approaches to integrate nature conservation into forest management: a Central European perspective. *International Forestry Review*, 13, 1, s. 13–22.
- BONČINA, A., SIMONČIČ, T., 2010. Načrtovanje rabe gozdnega prostora: pregled in perspektive. V: *Gozdni prostor: načrtovanje, raba, nasprotja*: zbornik prispevkov. BONČINA, A., MATIJAŠIČ, D., ur. Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Zavod za gozdove Slovenije, s. 61–63.
- BONČINA, A., SIMONČIČ, T., 2011. Evaluation of integration approach in multi-objective forest management planning – a Central European perspective. *Proceedings from IUFRO conference: Ecosystem Design for Multiple Services – with an emphasis on Eurasian Boreal Forests*, St. Petersburg, 9 – 11 November 2011, s. 25–26.
- BONČINA, A., HAVLIČEK, R., PIŠEK, R., SIMONČIČ, T., STRNIŠA, A., 2011. Upravljanje z gozdnim prostorom: Gozdni prostor in prostorsko načrtovanje. Študijsko gradivo, Univerza v Ljubljani, BF, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, 106 str.
- BRUN, F., GIAU, B., 2002. A cartographic and qualitative assessment of economic aspects in integrated management plans. V: *Proceedings of the research course: The Formulation of Integrated Management Plans (IMPs) for mountain forests*. 30 June – 5 July 2002, Bardonecchia, Italy, s. 31–42.
- DE GROOT, R.S., 1992. *Functions of Nature: Evaluation of Nature in Environmental Planning, Management and Decision-making*. Wolters-Noordhoff, Amsterdam, 315 str.
- DIETER, M., SEELING, U., 2010. Segregation versus Multifunktionalität in der Forstwirtschaft: Peer-reviewed article. *Forst und Holz*, 6, 7/8, s. 44–49.
- DOBBSA, C., ESCOBEDO, F. J., ZIPPERER, W., C., 2011. A framework for developing urban forest ecosystem services and goods indicators. *Landscape and Urban Planning*, 99, s. 196–206.
- FÜHRER, E., 2000. Forest functions, ecosystem stability and management. *Forest Ecology and Management*, 132, s. 29–38.
- GAŠPERŠIČ, F., 1995. *Gozdnogospodarsko načrtovanje v sonaravnem ravnanju z gozdovi*. Ljubljana, Biotehniška Fakulteta, Oddelek za gozdarstvo, 417 str.
- GUČEK, M., BONČINA, A., DIACI, J., FIRM, D., RUGANI, T., POLJANEC, A., 2012. Gozdovi s poudarjeno zaščitno in varovalno funkcijo: značilnosti, valorizacija in gospodarjenje. *Gozdarski vestnik*, 70, 2, s. 59–71.
- HANEWINKEL, M., 2011. Multifunktionalität des Waldes. *Forum für Wissen*, s. 7–14.
- HYTÖNEN, M., 1995. History, evolution and significance of the multiple-use concept. V: *Multiple-use forestry in the Nordic countries*. HYTÖNEN, M., ur. The Finnish Forest Research Institute, Helsinki, Finland, s. 43–65.
- HUGHES, J. D., 1983. Sacred groves: the groves, forest protection, and sustained yield in the ancient world. V: *STEEN, H. K., ur. History of sustained-yield forestry: a symposium*. *Strokovna in znanstvena dela*, 119, 121, s. 83–94.
- JERINA, K., 2007. The effects of habitat structure on red deer (*Cervus elaphus*) body mass. *Zbornik gozdarstva in lesarstva*, 82, s. 3–13.
- KOCH, N. E., SKOVGAARD, J.P., 1999. Sustainable management of planted forests: some comparison between Central Europe and the United States. *New Forests*, 17, s. 11–22.
- NOTARO, S., PALETTO, A., RAFFAELI, A., 2008. The economic valuation of non-productive forest functions as an instrument towards integrated forest management. V: *The multifunctional role of forests – policies, methods and case studies*, CESARO in sod., ur. *EFI Proceedings*, 55, s. 301–312.
- PARVIAINEN, J., FRANK, G., 2003. Protected forests in Europe approaches – harmonizing the definitions for international comparison and forestry policy making. *Journal of Environmental Management*, 67, s. 27–36.
- PIRNAT, J., 2007. *Presoja kriterijev za določitev in ovrednotenje funkcij gozdov*. Ljubljana, BF, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, 27 str.
- PLANINŠEK, Š., 2010. Skladnost izbranih funkcij gozdov v Sloveniji z mednarodnimi obveznostmi za doseganje ciljev trajnostnega gospodarjenja z gozdovi: magistrsko delo. Ljubljana, BF, 124 str.
- PLANINŠEK, Š., PIRNAT, J., 2012. Predlogi za izboljšanje sistema funkcij gozdov v Sloveniji. *Gozdarski vestnik*,

- 70, 5/6, s. 276–283.
- Posodobitev obstoječih podatkov o funkcijah gozdov za potrebe obnove GGN GGO 2011–2020, 2011. Interna navodila. Zavod za gozdove Slovenije, 18 str.
- Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih, 1998. Ur. l. RS, št. 5/1998.
- Pravilnik o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo, Ur. l. RS, št. 91/2010.
- PUKKALA, T., 2002. Introduction to multi-objective forest planning. V: Multi-objective forest planning. PUKKALA, T., ur. Kluwer Academic Publishers, Netherlands, s. 1–19.
- Regionaler Waldplan Gantrisch 2000-2015, 1999. Amt für Wald des Kantons Bern, 48 str.
- RIEGERT, C., BADER, A., 2010. http://www.eoearth.org/article/German_cultural_history_of_forestry_and_forest_functions_since_the_early_19th_century. German cultural history of forestry and forest functions since the early 19th century. In: Encyclopedia of Eart. CLEVELAND, C. J., ur. Washington, D. C. Environmental information coalition, Natural council for science and the environment.
- SCHULER, A., 1984. Sustained-yield forestry and forest functions, as seen by Swiss foresters in the nineteenth century. V: History of Sustained-yield Forestry. STEEN, H., K., ur. Santa Cruz, Forest History Society, s. 192–201.
- STIPTIZOV, V., DUERR, C., 2005. Multifunctional regional forestry planning – Good practices and lessons learnt in Bulgaria. Schweizerische Zeitschrift für Forstwesen, 156, 1, s. 22–31.
- Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom. Ur.l. RS, št. 88/2005, Ur.l. RS, št. 56/2007.
- ZG, 1993. Zakon o gozdovih. Ur. l. RS, št. 30–1299/1993.
- VINCENT, J., BINKLEY, C., 1993. Efficient multiple-use forestry may require land-use specialization. Land Economics, 69, 3, s. 370–376.
- VYSCOT, I., KAPOUNEK, L., KRESL, J., KUPEC, P., MACKLJ, J., ROZNO VSKY, J., SCHNEIDER, J., SMITKA, D., SPACEK, F., VOLNY, S., 2003. Quantification and evaluation of forest functions on the example of Czech Republic. Ministry of environment of Czech Republic, 194 str.
- VOGT, P., 2010. http://forestclim.eu/uploads/media/ForeStClim_kontextU_WP-2_Assessment-Of-Forest-Functions_2009-12-28.pdf. Assessment of forest functions. ForeStClim Working Paper 2, 6 str.
- VOLK, H., SCHIRMER, Chr., ur., 2003. Leitfaden zur Kartierung der Schutz- und Erholungsfunktionen des Waldes (Waldfunktionskartierung) (WFK), 107 str.
- WEISS, G., WEBER, M., SCHÖNENBERGER, W., 2002. New silvicultural and planning paradigms for integrated mountain forest management. V: Proceedings of the Research course »The Formulation of Integrated Management Plans (IMPs) for Mountain Forests«. BRUN, F., BUTTOUD, G., ur. Bardonecchia, Italy, 30 June – 5 July 2002, s. 11–18.
- Waldfunktionenkartierung, 2004: Grundsätze und Verfahren zur Erfassung der besonderen Schutz- und Erholungsfunktionen des Waldes im Freistaat Sachsen. Das Lebensministerium Freistaar Sachsen, Landesforstpräsidium, 31 str.
- WEP, 2006. Richtlinie über Inhalt und Ausgestaltung - Fassung 2006. Wien, Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft.